

Asianro IIS/199/00.04.01.02/2021

222 § Ylä-Savon seudullisen ilmasto-ohjelman päivitys

Kaupunginhallitus 25.8.2025 § 222

Kaupunginjohtajan päätösehdotus

Kaupunginhallitus pyytää Iisalmen kaupungin tekniseltä lautakunnalta, sivistys- ja hyvinvointilautakunnalta, Ylä-Savon jätehuoltolautakunnalta, Ylä-Savon ympäristölautakunnalta ja Ylä-Savon maaseutuhallinnon yhteislautakunnalta sekä Kiuruveden kaupungin, Keiteleen, Lapinlahden, Pielaveden, Sonkajärven ja Vieremän kunnilta lausunnot Ylä-Savon ilmasto-ohjelman päivityksestä 31.10. mennessä.

Päätös

Hyväksyttiin.

Valmistelu

ilmastokoordinaattori Kirsi Savolainen, 040 516 2071

Vuosina 2021-2022 kunnissa hyväksytty (Iisalmen kv 27.9.21 § 105, Keiteleen kv 1.11.21 § 67, Kiuruveden kv 20.6.22 § 20, Lapinlahden kv 15.6.21 § 25, Pielaveden kv 8.11.21 § 106, Sonkajärven kv 1.11.21 § 67, Vieremän kv 13.12.21 § 82) Ylä-Savon seudullinen ilmasto-ohjelma on nyt päivitetty SISU (Suunnitelmallisen ilmastotyön juurruttaminen Pohjois-Savoon) -hankkeen ja Ylä-Savon seudullisen ilmasto-ohjelman seurantaryhmän toimesta.

Seudullisessa Ylä-Savon ilmasto-ohjelmassa asetetaan tavoitteet alueen ilmastotyölle hiilineutraaliuden saavuttamiseksi ja ilmastomuutokseen sopeutumiseksi. Ylä-Savon seudullisen ilmasto-ohjelman seuranta varten on perustettu seurantaryhmä, johon on nimetty edustaja jokaisesta seudun kunnasta, Ylä-Savon ympäristölautakunnan ja Ylä-Savon jätehuoltolautakunnan edustajat sekä MTK:n, Mhy:n ja Ylä-Savon Teollisuus ry:n edustajat. Päivitystyön yhteydessä seurantaryhmä kokoontui kolme kertaa. Kuntalaisia pyydetään Ylä-Savon kuntien verkkosivuilla kommentoimaan ilmasto-ohjelman päivitystä syyskuun 2025 loppuun mennessä.

Päivityksessä ei ole muutettu aiemmin asetettua tavoitetta vähentää seudun päästöjä vuoden 2007 lukemista 80 % vuoteen 2035 mennessä ja sitoa loput kasvihuonekaasupäästöt hiilinieluihin ja -varastoihin tai kompensoida ne. Myös ilmasto-ohjelman viisi painopistettä: 1. Elinvoimainen maa- ja metsätalous, 2.

Iisalmen kaupunki
p. 017 272 31
kirjaamo@iisalmi.fi,
etunimi.sukunimi@iisalmi.fi

Vähähiilinen liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne, 3. Kestävä energiantuotanto ja -käyttö, 4. Kiertotalouden ja materiaalitehokkuuden edistäminen sekä 5. Aktiivinen kuntalainen ovat pysyneet ennallaan. Sen sijaan painopistealueille asetettuihin tavoitteisiin on tullut hieman muutoksia ja tavoitteet on määritelty nyt myös ilmastomuutokseen sopeutumiseksi. Seudullisten tavoitteiden saavuttamiseksi on nyt kaikilla alueen kunnilla kuntakohtaiset ilmastosuunnitelmat.

Iisalmen kaupunki pyytää Kiuruveden kaupungin, Keiteleen, Lapinlahden, Pielaveden, Sonkajärven ja Vieremän kunnilta lausuntoja Ylä-Savon seudullisen ilmasto-ohjelman päivityksestä 31.10.2025 mennessä.

Vaikutusarviointi

2. Ihana Iisalmi

- rakennamme toimivaa, viihtyisää ja turvallista kaupunkiympäristöä eri käyttäjäryhmien tarpeet huomioiden
- toimitilamme ovat terveellisiä käyttää ja edistämme vähähiilistä rakentamista
- yhdyskuntarakenteemme on tiivis, ja toimiva palveluverkko on hyvin saavutettavissa, liikuntareitit ja puistot houkuttelevat ihmiset liikkumaan
- tarjoamme laadukkaat asuin- ja työpaikkatonttialueet sekä kehittyvät kyläalueet uusille rakentajille
- huolehdimme kaupungin siisteydestä ja kannustamme myös kuntalaisia huolehtimaan ympäristöstään
- olemme toiminnassamme hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä

3. Ihmeiden Iisalmi

- olemme vetovoimainen ja palveluiltaan monipuolinen Ylä-Savon seutukeskus, kehitämme kaupungin elinvoimaa määrätietoisesti uusien asukkaiden ja yritysten saamiseksi alueelle yhteistyössä muiden seudun kuntien kanssa

Muutoksenhaku

1A. Päätöksestä ei saa tehdä valitusta tai oikaisuvaatimusta, koska päätös koskee valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalaki 136 §.

Otto-oikeus

Ei otto-oikeutta.

Toimenpiteet, otteet

tekninen lautakunta

sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Ylä-Savon jätehuoltolautakunta

Ylä-Savon ympäristölautakunta
Ylä-Savon maaseutuhallinnon yhteislautakunta
Kiuruvesi
Keitele
Lapinlahti
Pielavesi
Sonkajärvi
Vieremä
ilmastokoordinaattori

Liitteet

Ylä-Savon seudullinen ilmasto-ohjelma vuoteen 2035_1.päivitys

MUUTOKSENHAKU

1. Päätöksestä ei saa tehdä valitusta tai oikaisuvaatimusta

1 A. Päätöksestä ei saa tehdä kunnallisvalitusta tai oikaisuvaatimusta, koska päätös koskee valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalaki 136 §.

Lainvoimaisuus

Pöytäkirja nähtävänä Pöytäkirja on laitettu nähtäville 26.8.2025 Iisalmen kaupungin verkkosivuille <http://julkaisu.iisalmi.fi>

Tiedoksianto

Asianosaiset:

✉ Annettu tiedoksi sähköisesti

Päivämäärä: 26.8.2025

Vastaanottajat: tekninen lautakunta, sivistys- ja hyvinvointilautakunta, Ylä-Savon jätehuoltolautakunta, Ylä-Savon ympäristölautakunta, Ylä-Savon maaseutuhallinnon yhteislautakunta, Kiuruvesi, Keitele, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Vieremä, ilmastokoordinaattori

Ylä-Savon seudullinen ilmasto-ohjelma vuoteen 2035

Ensimmäinen ilmasto-ohjelma hyväksytty: Iisalmen kaupunginvaltuusto 27.9.21 § 105, Keiteleen kunnanvaltuusto 1.11.21 § 67, Kiuruveden kaupunginvaltuusto 20.6.22 § 20, Lapinlahden kunnanvaltuusto 15.6.21 § 25, Pielaveden kunnanvaltuusto 8.11.21 § 106, Sonkajärven kunnanvaltuusto 1.11.21 § 67, Vieremän kunnanvaltuusto 13.12.21 § 82

Pielavesi

Pohjois-Savon liitto

Euroopan unionin
osarahoittama

Sisällys

Hiilineutraaliustavoite	3
Lähtökohdat ilmastotyölle	4
Ylä-Savon elinkeinorakenne	5
Ylä-Savon kasvihuonekaasupäästöt	6
Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys	7
Maankäyttösektorin hiilitase	8
Ylä-Savon hiilivarastot	9
Päästökehitysskenaario vuoteen 2035	10
Ylä-Savon ilmastotyön painopistealueet ja tavoitteet	11
1. Elinvoimainen maa- ja metsätalous	12
2. Vähähiilinen liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne	13
3. Kestävä energiantuotanto ja –käyttö	14
4. Kiertotalouden ja materiaalitehokkuuden edistäminen	15
5. Aktiivinen kuntalainen	16
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen	17
Ilmasto-ohjelman toteutuminen ja seuranta	18
Käsitteitä	19
Käytetyt laskentamenetelmät ja niiden lähteet	20

Kuntien yhteinen tavoitetila on, että Ylä-Savo on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä

Ylä-Savossa halutaan vastata valtakunnalliseen hiilineutraalisuustavoitteeseen vähentämällä seudun ilmastopäästöjä taaten samalla kuntien elinvoimaisuus sekä kuntalaisten hyvinvointi.

Ylä-Savon seudullinen ilmasto-ohjelma on laadittu ja hyväksytty vuosina 2021-2022 Ylä-Savon kuntien, Iisalmen, Keiteleen, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä yhteistyönä. Tämä on ilmasto-ohjelman ensimmäinen päivitys.

Ohjelmassa määritellään seudullisista lähtökohdista ja vahvuuksista ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistavoitteet päästöjen vähentämiseksi sekä muuttuvaan ilmastoon sopeutumiseksi. Ohjelmassa huomioidaan myös Pohjois-Savon maakunnan ilmastotiekartan painopisteet.

Ylä-Savon ilmasto-ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi ovat alueen kunnat laatineet kuntakohtaiset ilmastosuunnitelmat, joissa määritellään kuntakohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet päästöjen vähentämiseksi sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.

Seudullisen ilmastotyön lähtökohtana on kansainvälisten ja kansallisten ilmastotavoitteiden saavuttaminen

EU ja Suomi ovat mukana Pariisin ilmastopöytäkirjassa, jossa tavoitteena on pitää maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahdessa asteessa suhteessa esiteolliseen aikaan ja pyrkiä toimiin, joilla lämpeneminen saataisiin rajattua alle 1,5 asteen.

- EU:n ilmastotavoite on vähentää päästöjä vähintään 55 % (sis. hiilinielut) vuoteen 2030 (vertailuvuosi 1990) ja olla hiilineutraali viimeistään vuoteen 2050.
- Suomen tavoite on olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen sen jälkeen.
- Suomen hiilineutraaliustavoitteen toteutumista ohjaavat mm.
 - [Ilmastolaki \(423/2022\)](#)
 - [Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma: Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035](#) (YM)
 - [Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energias strategia](#) (TEM)
 - Toimialakohtaiset suunnitelmat hiilineutraaliuuteen, kuten [Fossiilittoman liikenteen tiekartta](#) (LVM)
- [Pohjois-Savon ilmastotiekartassa](#) määritellään maakunnalliset ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen tavoitteet ja painopisteet.

Ylä-Savon elinkeinorakenne

Ylä-Savon merkittävyyttä ruoantuottajana kuvaa muun muassa se, että vuonna 2023 Ylä-Savon osuus Pohjois-Savon maidontuotannosta oli 58 %, kuten myös naudanlihantuotannosta.

Koko Suomen maidontuotannosta Ylä-Savon osuus vuonna 2023 oli 8 % (175 milj. litraa), samoin naudanlihan tuotannosta (6,8 milj. kg).

Ylä-Savon työpaikoista vuonna 2023 oli 60 % palvelualoilla, 27 % jalostuksessa ja 12 % alkutuotannossa.

Kunta	Väkiluku, 2024	Työpaikkoja alueella, 2023	%:a työpaikoista vuonna 2023		
			Alkutuotanto	Jalostus	Palvelut
Iisalmi	20 463	8 667	3,6	26,9	68,5
Keitele	1 985	912	12,6	38,2	48,6
Kiuruvesi	7 354	2 231	24,2	14,7	59,5
Lapinlahti	8 865	2 648	17,5	24,7	56,3
Pielavesi	3 980	1 085	23,3	10,8	64,6
Sonkajärvi	3 570	1 054	20,0	14,1	64,5
Vieremä	3 352	1 936	16,9	54,6	27,6
Ylä-Savo	49 569	18 533	12 %	27 %	60 %

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti 26.8.2025. Oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Ylä-Savon kasvihuonekaasupäästöt

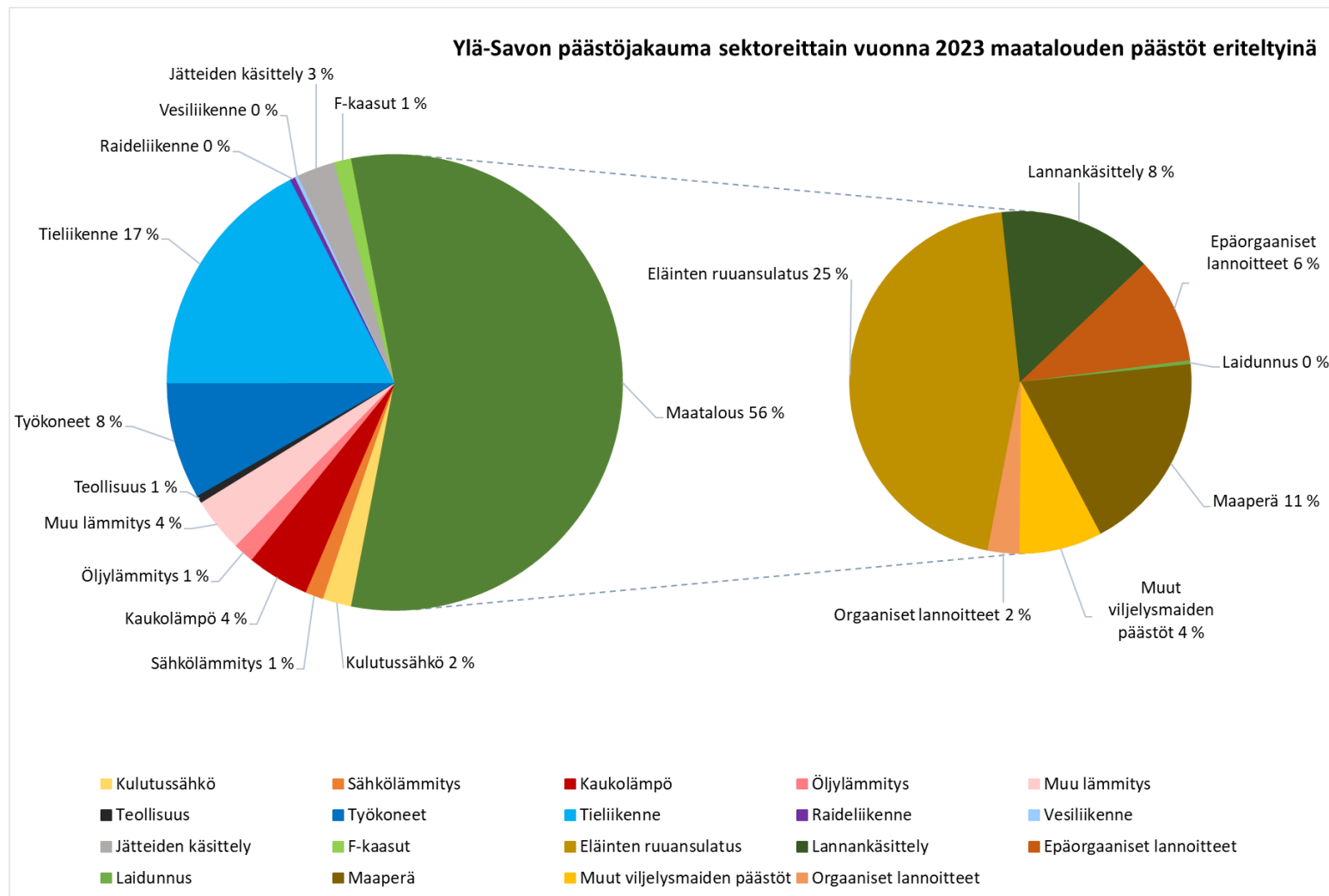
Ylä-Savon seutu sitoutuu vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään vuoden 2007 tasosta 80 % vuoteen 2035 mennessä. Loput päästöt sidotaan hiilinieluihin ja –varastoihin tai kompensoidaan.

Seudun yhteenlasketut päästöt vuonna 2023 olivat 592,6 ktCO₂-ekv.

Päästöjä aiheuttavista sektoreista merkittävimmät olivat

- maatalous 56 %,
- tieliikenne 17,5 % ja
- lämmitys 11 %.

Valtakunnallisista päästöistä (27 730 ktCO₂-ekv) Ylä-Savon osuus oli vuonna 2023 noin 2 % ja maakunnallisista päästöistä (1 633 ktCO₂-ekv) 36 %.

Lähde: [Syke - Kuntien ja alueiden khk-päästöt](#)

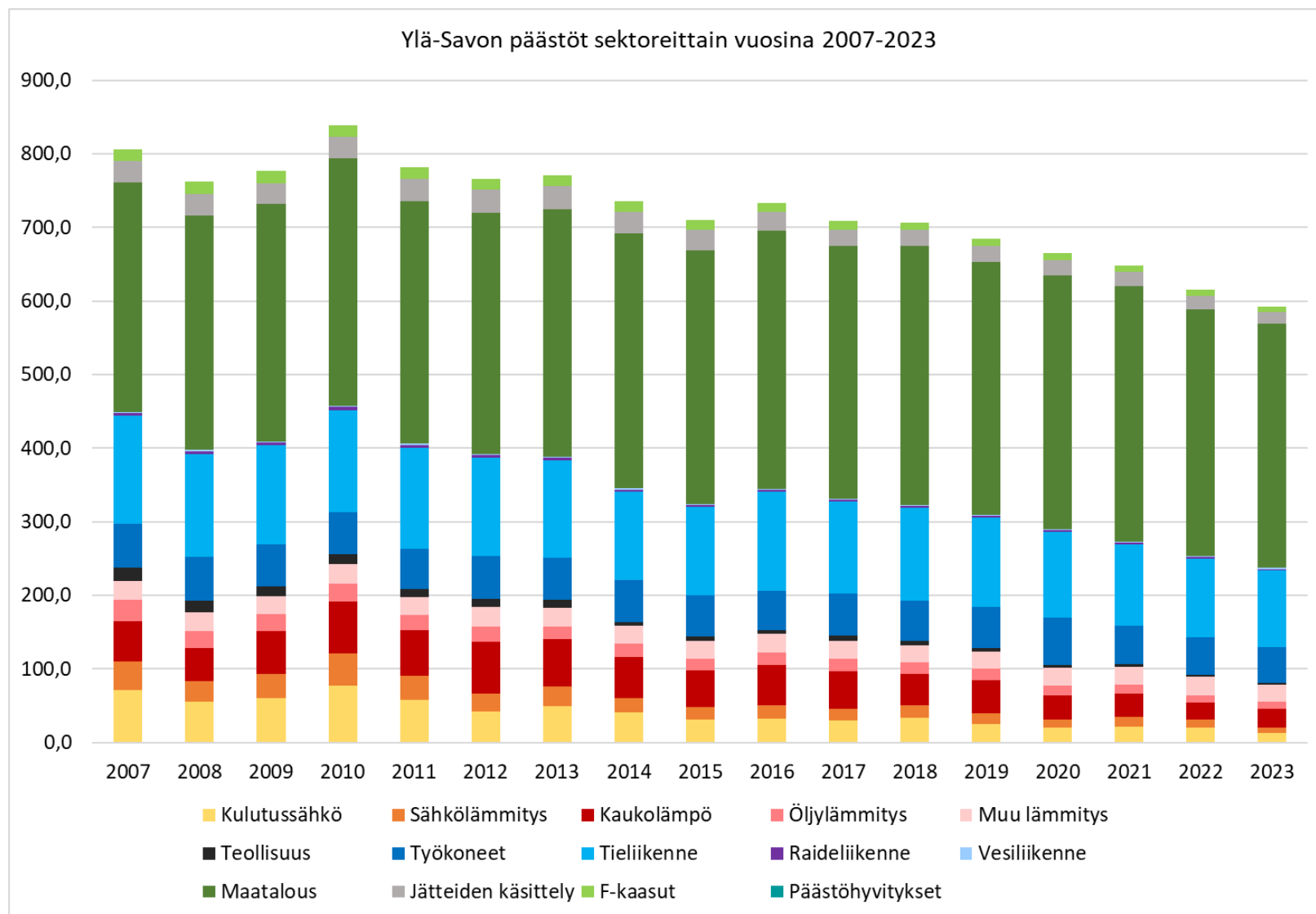
Ylä-Savon kasvihuonekaasupäästöjen kehitys

Seurantavuodesta 2007 vuoteen 2023 kokonaispäästöt ovat laskeneet 26 %.

Yksittäisistä päästölähteistä sähkönkulutuksen ja sähkölämmityksen päästöt ovat tänä ajanjaksona molemmat laskeneet yli 80 %, öljylämmityksen 70 %, kaukolämmön 51 % ja tieliikenteen päästöt 30 %.

Laskua on tapahtunut myös viimeisen mitatun vuoden (2022-2023) aikana, kokonaispäästöt ovat laskeneet 4 % ja asukasta kohden lasketut päästöt ovat laskeneet 13 %.

SYKE:n päästölaskelmat eivät sisällä maankäyttösektoria eivätkä päästökaupanalaista teollisuutta. Lisää päästölaskentamenetelmistä sivulla [20](#).

Maankäyttösektorin hiilitase

Edellä esitettyjen päästöjä aiheuttavien sektorien lisäksi syntyy kasvihuonekaasupäästöjä myös maankäyttösektorilta, joka osaltaan toimii myös hiiltä sitovana nieluna. Metsämaan lisäksi hiilinieluna voi toimia myös nurmi, jonka viljelyyn Ylä-Savosta löytyy vahvaa osaamista. Vielä nurmen hiiliviljely ei näy nielulaskelmissa.

Oheisessa taulukossa on Ylä-Savon kuntien maankäyttösektorin päästöt (positiiviset lukemat) ja nielut (negatiiviset lukemat) vuonna 2023. Ylä-Savon kolmessa kunnassa (Iisalmi, Keitele ja Lapinlahti) maankäyttösektori toimii nieluna, muissa kunnissa maankäyttösektori toimii päästölähteenä.

Kunta	Metsämaan hiilitase, ktCO ₂ -e/v			Viljelysmaan hiilitase, ktCO ₂ -e/v	Ruohikkoaluiden hiilitase, ktCO ₂ -e/v	Kosteikoiden hiilitase, ktCO ₂ -e/v	Rakennettujen alueiden ja muun maan hiilitase, ktCO ₂ -e/v	Kokonaishiilitase, ktCO ₂ -e/v	Kokonaishiilitase tCO ₂ -e/v/ha
	Puusto	Maaperä	CH ₄ ja N ₂ O päästöt						
Iisalmi	-153	24	28	14,9	0,8	0,3	0,0	-84,9	-1,1
Keitele	-75,7	1,3	42,2	16,4	0,5	1,9	0,0	-13,4	-0,3
Kiuruvesi	-93,2	83,2	129,5	98,7	2,4	8,8	0,0	229,4	1,7
Lapinlahti	-240,3	41,7	62,6	28,3	1,7	1,7	0,0	-104,3	-0,9
Pielavesi	-166,6	40,3	97,8	31,5	0,8	5,6	0,0	9,3	0,1
Sonkajärvi	-178,8	67,8	167,8	24,5	1,2	5,4	0,0	87,9	0,6
Vieremä	-116	81,3	93,1	21,5	0,6	2,7	0,0	83,1	0,9
YLÄ-SAVO YHTEENSÄ	-1023,6	339,6	621,0	235,8	8,0	26,4	0,0	207,2	0,3

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti 26.8.2025. Oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Lähde: [Pohjois-Savon maankäyttösektorin hiilitaseselvitys](#)

Ylä-Savon maankäyttösektorin hiilivarastot

Maankäyttösektorin luonnolliset hiilivarastot poistavat ilmakehän hiiltä kasvaessaan ja voivat toimia hiilinieluina. Maakunnan hiilivarastosta 47 % sijaitsee Ylä-Savon kunnissa. Suurimmat hiilivarastot painottuvat alueille, joilla turvemaiden osuus on suurin.

Hiilinieluja tulisi vahvistaa ja hiilivarastojen säilymistä tukea metsänhoitotoimenpiteillä.

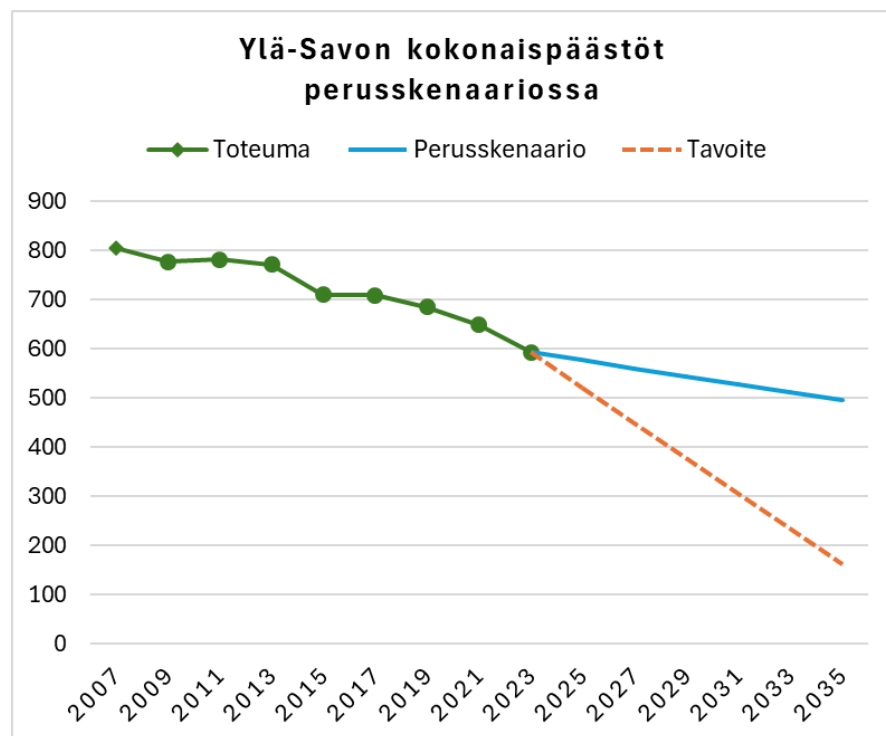
Kunta	Metsämaan hiilivarasto, ktC		Viiljelysmaan hiilivarasto, ktC	Ruohikko-alueiden hiilivarasto, ktC	Kosteikoiden hiilivarasto, ktC	Rakennettujen alueiden ja muun maan hiilivarasto, ktC	Kokonais-hiilivarasto, ktC	Kokonais-hiilivarasto, tC/ha
	Puusto	Maaperä						
Iisalmi	2 719,0	8 264,0	700,8	59,6	0,0	0,0	11 744,0	151,1
Keitele	2 032,0	8 748,0	220,4	17,9	0,0	0,0	11 018,0	225,9
Kiuruvesi	4 291,0	26 035,0	1 619,5	74,5	0,0	0,0	32 020,0	238,5
Lapinlahti	4 164,0	15 027,0	890,6	62,4	0,0	0,0	20 144,0	181,1
Pielavesi	4 677,0	20 087,0	576,2	36,5	0,0	0,0	25 376,0	218,2
Sonkajärvi	4 799,0	31 794,0	547,8	41,0	0,0	0,0	37 181,0	252,5
Vieremä	2 869,0	18 076,0	666,8	36,4	0,0	0,0	21 649,0	232,3
YLÄ-SAVO YHTEENSÄ	25 551,0	128 031,0	5 222,1	328,3	0,0	0,0	159 132,0	218,4

Lähde: [Pohjois-Savon maankäyttösektorin hiilitaseselvitys](#)

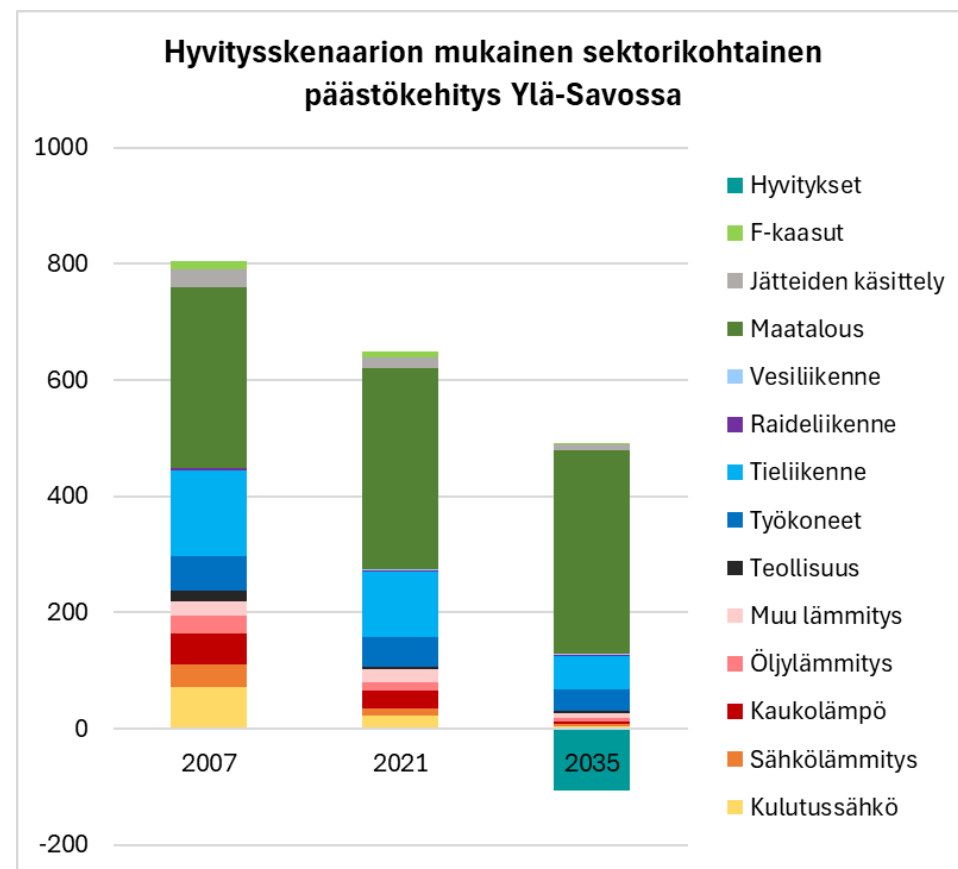
Ylä-Savon päästökehitysskenaario vuoteen 2035

Ylä-Savon kuntien yhteenlasketun perusskenaarion mukaan päästöt vuoteen 2035 laskevat 38 %, päästökuiluksi eli vähennettäväksi jää vielä 335 ktCO₂-ekv, jotta päästään 80 %:n päästövähennystavoitteeseen.

Perusskenaarion laskentaperiaatteista lisää sivulla [20](#).

Kun perusskenaarioon lisätään kaukolämmön turpeenpoltosta poistuminen sekä tuulivoiman, aurinkovoiman ja biokaasun varovaisesti arvioidut päästöhyvitykset (vuoden 2035 arvioiduilla päästökertoimilla), vähenevät päästöt 2035 vuoteen 52 % ja päästökuiluksi jää 225 ktCO₂-ekv.

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti 26.8.2025. Oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Lähde: [Kuntien khk-päästöjen skenaariotyökalu](#)

Ylä-Savon ilmastotyön painopistealueet ja tavoitteet

Ylä-Savon yhteiseen tavoitetilaan päästään keskittymällä viiteen painopistealueeseen, jotka tavoitteineen kytkeytyvät toisiinsa. Esimerkkinä kuviossa biokaasun tuotannon ja käytön vaikutus kaikkiin Ylä-Savon painopistealueisiin.

1. ELINVOIMAINEN MAA- JA METSÄTALOUS

- Maataloustuotannon toimintatavat ovat mahdollisimman ympäristöystävällisiä ja vähäpäästöisiä.
- Seudun maatalous on kestävä, kannattava ja elinvoimaista.
- Maatalouden ravinteet kierrätetään ja hyödynnetään paikallisesti.
- Viljelysmaiden hiilensidontaa kehitetään ja lisätään aktiivisesti.
- Lähellä tuotettua ruokaa käytetään seudun kuntien ruokapalveluissa.
- Metsien hoito on kokonaiskestävää (taloudellinen-, ekologinen-, sosiaalinen-, kulttuurinen- ja ilmastokestävyys).
- Ylä-Savon metsät sitovat päästöjä hiilinieluina ja –varastoina.
- Metsistä saadaan lähellä tuotettua energiaa sekä raaka-ainetta seudun puurakentamiskohteisiin.
- Luonnon monimuotoisuus on turvattu.
- Maa- ja metsätaloudessa on sopeutettu työmenetelmät ja lajisto muuttuvaan ilmastoon.
- Seudulla on varauduttu tuholaisiin sekä sään ääri-ilmiöihin, kuten myrsky- ja lumituhoihin, sateisuuden lisääntymiseen ja pitkiin kuiviin kausiin.

2. VÄHÄHIILINEN LIIKKUMINEN JA KESTÄVÄ YHDYSKUNTARAKENNE

- Yhdyskuntarakenne on tiivis ja seudulla on toimivat kyläkeskukset.
- Kuntapalvelut ovat kaikkien saavutettavissa, tätä edesautetaan mm. digitalisoitumisen avulla.
- Ylä-Savossa liikutaan kestävästi ja vähähiilisesti.
- Seudulla on riittävä lataus- ja tankkausinfra vaihtoehtoisille käyttövoimille.
- Työmatkaliikenteessä on useita vähähiilisiä vaihtoehtoja.
- Kevyt liikenne on turvallista ja houkuttelevaa.
- Liikkumisen tarve on optimoitu ja etätyölle on hyvät edellytykset, kuten toimivat tietoliikenneyhteydet.
- Infrarakentamisessa ja rakennusten ylläpidossa on sopeuduttu ajoissa muuttuvaan ilmastoon ja ääri-ilmiöiden tuomaan rasitukseen.
- Tiestön rakentamisessa ja ylläpitämisessä on huomioitu muuttuvat sääolosuhteet, kuten liukkauden ja sateisuuden lisääntyminen, routimisen ja lumitilanteen muutokset.

3. KESTÄVÄ ENERGiantuotanto ja -käyttö

- Ylä-Savossa energia tuotetaan pääsääntöisesti uusiutuvilla energiamuodoilla.
- Kunnat toimivat energiatehokkaasti ja kuntakiinteistöjen käyttö- ja täyttöaste on korkea.
- Seudulla hyödynnetään alueella syntyviä biomassoja liikennepolttoaineen tai energian tuottamiseksi.
- Ylä-Savon organisaatiot ovat mukana energiatehokkuussopimuksissa (elinkeinoelämä, julkinen ala, kiinteistöala).
- Ylä-Savossa hyödynnetään älykästä sähköjärjestelmää, kuten säätösähköä, kysyntäjoustoa ja sähkön varastointia.
- Seudulla edistetään energiatehokkaampien ja puhtaan energian teollisuuden prosessien kehittämistä sekä lisään energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta.
- Kunnat ovat varautuneet energiantuotannon häiriötilanteisiin sekä sään ääri-ilmiöiden aiheuttamiin muutostarpeisiin, kuten viilennyksen lisäämiseen.

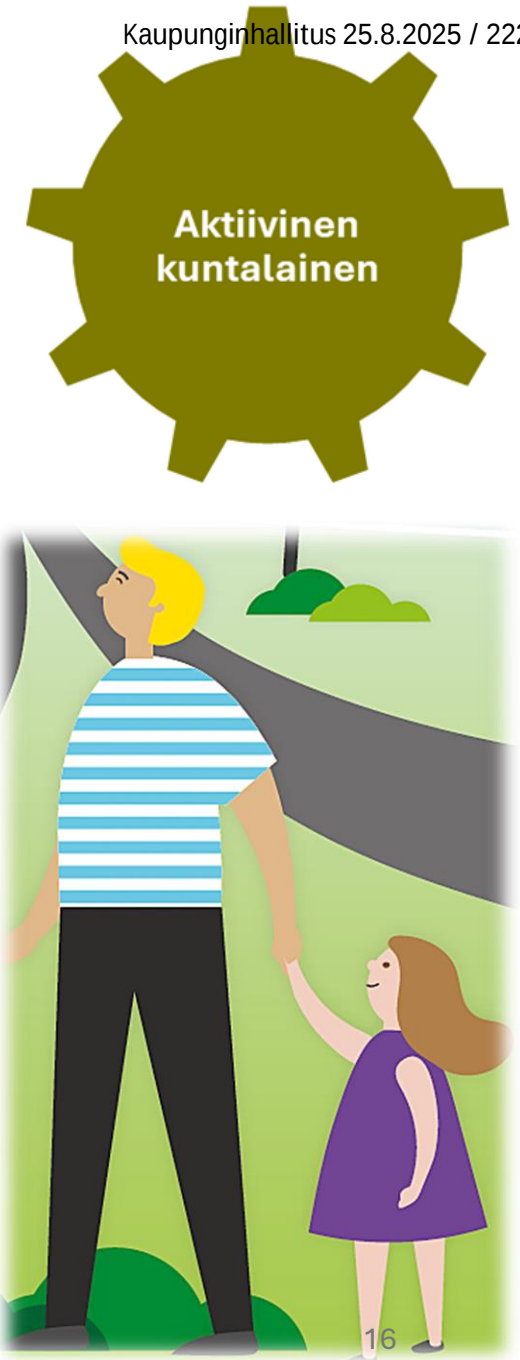
4. KIERTOTALOUDEN JA MATERIAALITEHOKKUUDEN EDISTÄMINEN

- Ylä-Savossa kiertotalousliiketoimintaa on syntynyt merkittävästi ja siinä hyödynnetään seudulla syntyviä ja seudulle tulevia sivuvirtoja.
- Kiertotalouden keskittymille, kuten Peltomäen alueelle tuotetaan parhaat mahdolliset puitteet kiertotalouden edistämiseksi. Ylä-Savossa on useampi maakunnallisesti merkittävä kiertotalouden keskittymä (esimerkiksi biokaasulaitostoimintaa liitosyrityksineen).
- Seudun yritykset ovat mukana ilmastotyössä ja vähentävät oman toimintansa ilmastopäästöjä.
- Yhdyskuntarakentamisessa hyödynnetään purkumateriaaleja (kuten purkubetonia) ja maamassoja.
- Kierrätysaste on korkea (täytetään valtakunnalliset tavoitteet).
- Kuntien hankinnat ovat kestäviä.
- Ilmastonmuutoksen tuomiin mahdollisiin materiaalien saatavuusongelmiin on varauduttu.

5. AKTIIVINEN KUNTALAINEN

- Kuntalaiset osallistuvat aktiivisesti oman kunnan ja seudun kehittämiseen.
- Kuntalaiset ymmärtävät ilmastotyön merkityksen ja osaavat valinnoillaan huomioida ilmastonäkökohdat → pienet ilmastoteot.
- Kunnat viestivät ilmastoasioista ja -teoista sekä opastavat kuntalaisia aiheen teemoissa. Ilmastotyötä on konkretisoitu.
- Seudun yhteisöt, yritykset ja oppilaitokset toimivat yhteistyössä kuntien kanssa ilmastotyön edistämiseksi.
- Kuntalaisten toimintaa pientuottajana (toimii sekä tuotteen tai palvelun tuottajana että kuluttajana, esim. energiasektorilla) edistetään seudulla.
- Kunnissa on ekotukihenkilötoimintaa, joka kannustaa ympäristöystävällisyyden huomioimiseen organisaatioissa.
- Haavoittuvat ryhmät on tunnistettu ja suojattu ilmastomuutoksen aiheuttamilta muutoksilta.
- Kunnat kannustavat ja ohjeistavat kuntalaisia säännöllisin väliajoin henkilön varautumiseen (72 h).
- Kuntalaisten oikeudenmukaisuus on huomioitu ilmastomuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen tavoitteiden toteuttamisessa.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Ilmasto muuttuu ilmastonmuutoksen hillintätoimista huolimatta. Siksi myös ilmastonmuutokseen sopeutuminen eli kyky toimia vallitsevassa ilmastossa ja varautua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin, kuten sään ääri-ilmiöihin, on entistä tärkeämpää.

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030 ([KISS2030](#)) sisältää ilmastonmuutokseen liittyvän riski- ja haavoittuvuustarkastelun.

Suunnitelmassa määritellään sopeutumistyön visio ja kolme päämäärää. Päämääriä tarkentavat kymmeneen teemaan jaotellut 24 tavoitetta, joita toteutetaan suunnitelmassa esitetyillä toimilla.

Pohjois-Savon kunnille on tehty myös ilmastonmuutoksen riskianalyysit ja kuntakohtaiset sopeutumisen riskikortit yhteistyössä kuntien kanssa.

Kuntien toiminnalle ilmastonmuutos on riski, jonka vaikutuksia on arvioitava ja huomioitava toimintaa suunniteltaessa sekä päätöksenteossa ja taloudenpidossa. Muuttuva ilmasto vaikuttaa jokaisella toimialalla ja sopeutuminen on huomioitava erityisesti maankäytön ja yhdyskuntatekniikan suunnittelussa, rakentamisessa sekä toimintavarmuuden turvaamisessa. On tärkeää selvittää jatkossa myös sopeutumistoimien kustannushyötyjä.

Ylä-Savon kunnilla sopeutumisen tavoitteet ja toimenpiteet on liitetty joko kunnan ilmastosuunnitelmaan tai kirjattu erilliseen ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelmaan.

Ylä-Savon seudullisen ilmasto- ohjelman toteutuminen ja seuranta

Kuntaorganisaation eri toimialoilla tehdään jatkuvasti päätöksiä, joilla on vaikutuksia myös ilmastoon. Kunnat toimivat myös kannustajina ja mahdollistajina kuntalaistensa ja alueen yritysten ilmastokestävän arjen toteuttamisessa.

Ylä-Savon seudullisen ilmasto-ohjelman seuranta varten on perustettu seurantaryhmä, johon on nimetty kattava joukko kuntien, yrittäjien ja yhdistysten edustajia sekä maa- ja metsätalouden asiantuntijoita.

Seurantaryhmä käsittelee seudullista ilmasto-ohjelmaa ja sen tavoitteiden saavuttamista kerran valtuustokaudessa.

Seudullisia tavoitteita toteutetaan kuntakohtaisten ilmastosuunnitelmien avulla. Kuntakohtaisissa suunnitelmissa on sovittu mittaroinnin ja seurannan tavoista. Ilmastosuunnitelmat ovat osa kuntien kuntastrategioita ja talousarvioita.

Käsitteitä

Kasvihuonekaasut	Kaasuja, jotka edistävät ilmaston lämpenemistä ja ilmastonmuutosta. Kioton pöytäkirjan ympäristösopimuksen (1997) mukaisia kasvihuonekaasuja ovat hiilidioksidi (CO_2), metaani (CH_4), dityppioksidi (N_2O) sekä niin sanotut F-kaasut, joita ovat fluorihiilivedyt (HFC), perfluorihiilivedyt (PFC), rikkiheksafluoridi (SF_6) ja typpitrifluoridi (NF_3).
CO_2 -ekv	Hiilidioksidiekvivalentti kuvaa eri kasvihuonekaasupäästöjen yhteenlaskettua ilmastoa lämmittävää vaikutusta.
Hiilineutraalius	Hiilineutraalius tarkoittaa, että hiilidioksidipäästöjä tuotetaan korkeintaan sen verran kuin niitä voidaan sitoa ilmakehästä hiilinieluihin.
Hiilinielu	Hiilinielu tarkoittaa hiilen virtaa, joka poistaa tai jolla poistetaan ilmakehästä hiilidioksidia. Esimerkiksi kasvit sitovat kasvaessaan hiilidioksidia, eli ne ovat hiilinielu niin kauan kuin ne kasvavat.
Hiilivarasto	Puustoon, maaperään ja meriin varastoitunut hiili. Kun kasvit kasvavat, myös niiden sisältämä hiilivarasto kasvaa. Tällöin kasvi toimii myös hiilinieluna. Jos kasvi ei kasva, se on silti hiilivarasto. Jos kasvi taas lahoaa, se palauttaa hiiltä ilmakehään, jolloin se on hiilinielun vastakohta eli hiilen lähde ja sen sisältämä hiilivarasto pienenee.
Hiilitase	Hiilitase on hiilensidonnan ja hiilipäästöjen keskinäinen suhde tietyllä aikavälillä. Positiivinen hiilitase tarkoittaa, että hiiltä on sitoutunut enemmän kuin sitä on vapautunut ilmakehään.

Käytetyt laskentamenetelmät ja muut lähteet

Suomen ympäristökeskus Syke on laskenut Suomen kuntien ja alueiden kasvihuonekaasujen vuosipäästöt ALas -mallilla. ALas 1.5 kattaa 309 kuntaa ja vuodet 1990, 2005–2022. Mallia päivitetään tarpeen mukaan ja tuoreimmat tulokset julkaistaan vuosittain.

Päästöt on laskettu Hinku-laskentasääntöjen mukaisesti. Päästöistä lasketaan eri päästösektoreiden hiilidioksidi-, metaani- ja dityppioksidipäästöt sekä F-kaasut omana kokonaisuutenaan. Tulokset esitetään hiilidioksidiekvivalentteina. Bioperäiset polttoaineet ovat hiilidioksidin osalta laskennallisesti nollapäästöisiä. Päästöjen lisäksi lasketaan eri toimintojen energiankulutus. Mukana eivät ole päästökauppaan kuuluvien teollisuuslaitosten polttoaineiden käyttö, teollisuuden sähkönkulutus, teollisuuden jätteiden käsittelyn päästöt, lentoliikenne, ulkomaan laivaliikenne eikä kuorma-, paketti- ja linja-autojen läpiajoliikenteen päästöt. Myöskään maankäyttösektorin (LULUCF) päästöt eivät sisälly laskelmaan. Alueella tuotetusta tuulivoimasta lasketaan kunnalle päästöhyvityksiä vuosittaisen sähkön päästökertoimen mukaisesti.

Käyttöperusteisen päästölaskennan menetelmä (2025). Saatavissa: <https://hiilineutraalisuomi.syke.fi/paastotieto/paastotiedot-ja-indikaattorit/kuntien-kayttoperaiset-paastot-ja-ilmastointikaattorit/kayttoperusteisen-paastolaskennan-menetelma/>

Syke – kuntien ja alueiden khk-päästöt (2025). Saatavissa: <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>

Syke on kehittänyt päästölaskemien lisäksi myös skenaariotyökalun, jolla voidaan arvioida, minkälaisia muutoksia tiettyihin päästövähennystavoitteisiin pääseminen vaatii eri sektoreilla. Työkalu laskee jokaiselle kunnalle perusskenaarion, jossa kullekin päästösektorille on hahmoteltu maltillinen tavoitevuoden tulevaisuuskuva perustuen kansallisen ilmastopolitiikan toteuttamista tukevaan materiaaliin sekä lainsäädäntöön. Työkalun avulla kunta voi lisätä omien toimenpiteidensä vaikutukset skenaariolaskemaan.

Kuntien khk-päästöjen skenaariotyökalu (2025). Saatavissa: <https://skenaario.hiilineutraalisuomi.fi/>

Pohjois-Savon ELY-keskuksen Hiilineutraali Pohjois-Savo – Vastuullisesti ja vaikuttavasti (HIPOVA)-hanke teetätti selvityksen Pohjois-Savon maankäyttösektorin vuoden 2023 hiilitaseesta. Maankäyttösektorin kasvihuonekaasulaskenta sisältää metsämaan, viljelysmaan, kosteikkojen, ruohikkoalueiden, rakennettujen alueiden ja muun maan sekä puutuotteiden laskennan.

AFRY Management Consulting Oy (2025). Pohjois-Savon maankäyttösektorin hiilitaseselvitys 2023. Saatavissa:

<https://hiilineutraalipohjoissavo.fi/wp/latea/464/pohjois-savon-maankayttosektorin-hiilitaseselvitys-2025/9837/pohjois-savon-maankayttosektorin-hiilitaseselvitys-raportti.pdf>

Finlex. Ilmastolaki 423/2022. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2022/423>

Foresavo. Pohjois-Savon maakunta (2025). Kuntien ja maakuntien avainlukuja (4.8.2025 xlsx). Saatavissa: <https://foresavo.fi/tilastot/>

Luonnonvarakeskuksen (Luke) tilastotietokanta, maataloustilastot (2025). Saatavilla: https://statdb.luke.fi/PxWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_04%20Tuotanto/

Pohjois-Savon ilmastotiekartta (päivitetty 2023). Saatavissa: <https://hiilineutraalipohjoissavo.fi/ilmastotyö/ilmastotiekartta/>

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030 (KISS 2030). Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa (2023). Saatavissa:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165337/VN_2023_73.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Valtioneuvosto (2021). Fossiilittoman liikenteen tiekartta: Valtioneuvoston periaatepäätös kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163258>

Valtioneuvosto (2022). Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164321>

Valtioneuvosto (2022). Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma: Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164186>